

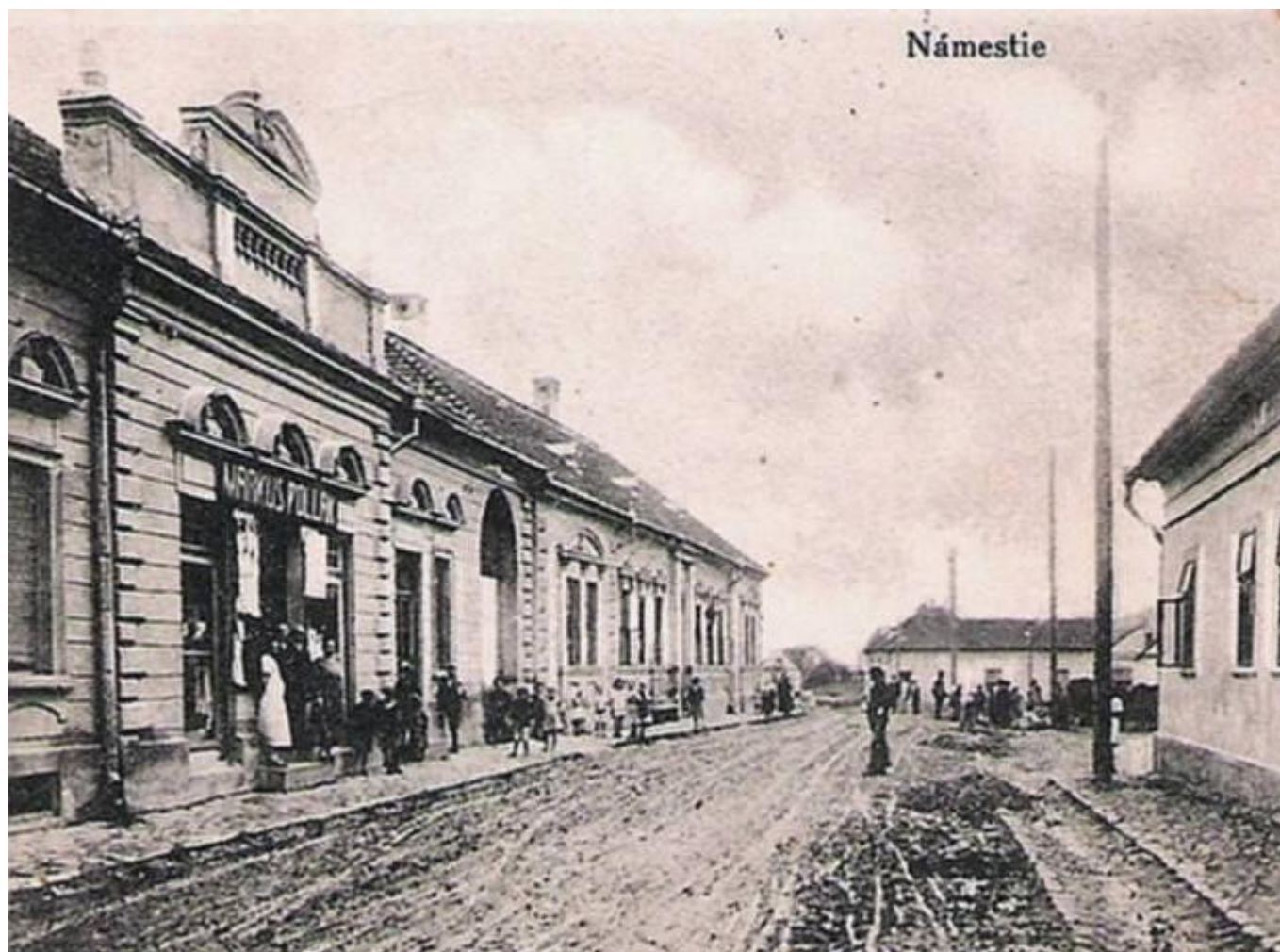
Občianske združenie NoMaHo – Novohradsko-Malohontskí Horlivci

RICHARD
BLECH

spomienka na filmového historika,
publicistu, encyklopedistu a vysokoškolského pedagóga,
rodáka z Kokavy nad Rimavicou
PhDr. Richarda Blecha
pri príležitosti 5. výročia úmrtia

**NO
MA
HO** OBČIANSKE ZDRUŽENIE
VOHRADSKO
LOHONTSKÍ
RLIVCI

Kokava nad Rimavicou 2022

Stará Kokava

Občianske združenie NoMaHo – Novohradsko-Malohontskí Horlivci

RICHARD BLECH

Spomienka na filmového historika,
publicistu, encyklopedistu a vysokoškolského pedagóga,

rodáka z Kokavy nad Rimavicou

PhDr. Richarda Blecha,

pri príležitosti 5. výročia úmrtia.

MA LÁ ENCYKLOPÉDIA FILMU

Ako to vlastne začalo a ako skončilo?

Až štyri roky to všetko trvalo – nápad, očakávanie, najskôr radosť z podporenia, následne sklamanie z nepodporenia, aké také náznaky náhradných riešení, stres a trápenie, to všetko prinieslo aspoň maličký výsledok – tento bulletin.

Napadlo ma to ešte v roku 2019, uvažoval som o spomienke na Richarda Blecha v súvislosti s nedožitým 90. výročím jeho narodenia v roku 2020. S touto myšlienkou som sa obrátil na Máriu Ambrušová, vtedajšiu riaditeľku Novohradského osvetového strediska v Lučenci. Nápad sa jej páčil a tak som začal konať. Navrhovaný projekt som nazval *Richard Blech 90* a žiadosť o dotáciu sme poslali na FPÚ. Projekt bol podporený. Prvým krokom bolo stretnutie (jún 2020) s Petrom Dubeckým, generálnym riaditeľom Slovenského filmového ústavu (SFÚ), ktorý prejavil záujem spolupracovať. Žiaľ, prišiel covid a podujatie plánované na 22. 10. 2020 sme pre pandémiu museli zrušiť a prostriedky vrátiť. Neodradilo ma to, v roku 2021 bola podaná nová žiadosť a nakoľko prioritou FPU bolo 100. výročie vzniku slovenského filmu, čakali sme podporu. Opak bol pravdou, projekt nebol schválený. Skúsili sme ešte žiadosť o dotáciu z Audiovizuálneho fondu v rámci „Storočnice“..., ale ani tu sme neuspeli.

Prišiel rok 2022 a s ním opäť Richard Blech, lákala ma predstava pripomenúť 5. výročie jeho úmrtia. Bolo mi hneď jasné, že bez finančných prostriedkov sa pôvodný zámer dá len ťažko realizovať. Ale skúšal som ďalej. Oslovil som (apríl 2022) Silviu Hroncovú, ktorá s rodinou organizuje viaceré aktivity v priestoroch Starej školy v Kokave nad Rimavicou, či by bolo možné aspoň uvedenie bulletinu, ktorý by naše občianske združenie vydalo. Nazval som to len pracovne ako *Spomienku na dvoch Richardov z Kokavy – Richarda Blecha a Richarda Kafku*. Návrh ju zaujal, mal sa vybrať vhodný termín a o ďalšom sme mali ďalej diskutovať. Ani toto však nedopadlo dobre. Pracovná zaneprázdnenosť a vyťaženosť sa podpísali pod ďalší neúspech. Stretnutie či diskusia sa nepodarila. K tomu sa ešte pridali chýbajúci kľúčový príspevok riaditeľa SFÚ, jednoducho nestíhal a navrhol preložiť termín na november, súhlasil som. Koncom septembra prišla zlá správa, dodanie príspevku prekazila nečakaná udalosť – požiar v digitalizačnom pracovisku SFÚ a návrh, vydať materiál bez jeho príspevku. Nuž, život je aj o tom.

Dôležitý je koniec. Od počiatočného zámeru a pripravovaného programu na plagáte, je to iba malá útecha. Ale som rád, že aspoň toto sa podarilo.

Michal Abelovský

RICHARD BLECH 90

NOVOHRADSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO
BANSKOBYSTRICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ
SLOVENSKÝ FILMOVÝ ÚSTAV BRATISLAVA
OBEC KOKAVA NAD RIMAVICOU

SPOMIENKA NA FILMOVÉHO HISTORIKA,
PUBLICISTU, ENCYKLOPEDISTU
A VYSOKOŠKOLSKÉHO PEDAGÓGA,
RODÁKA Z KOKAVY NAD RIMAVICOU

PhDr. RICHARDA BLECHA
PRI PRÍLEŽITOSTI
NEDOŽITÉHO ŽIVOTNÉHO JUBILEA 90 ROKOV

22. OKTÓBER 2020 O 17:00 HOD.

**KULTÚRNY DOM
KOKAVA NAD RIMAVICOU – VESTIBUL**

MODERÁTOR:
MGR. EVA ŠVINGÁLOVÁ

Z VEREJNÝCH ZDROJOV PODPORIL
FOND NA PODPORU UMENIA

PROGRAM:

ŽIVOT A TVORBA:

PhDr. VLADIMÍR MLČOUŠEK

/FILMOVÝ HISTORIK A PEDAGÓG/

Mgr. art. PETER DUBECKÝ

/GENERÁLNY RIADITEĽ SFÚ/

EDUARD GREČNER

/FILMOVÝ SCENÁRISTA A REŽISÉR/

prof. PhDr. VLADIMÍR ŠTEFKO, Csc.

/DÍVADELNÝ KRITIK A PEDAGÓG/

VÝSTAVA KNÍH A FILMOVÉ UKÁŽKY – SFÚ
POLA NEGRI – PREMIETANIE SEKVENCIÍ – RTVS
PERFORMANCE

/DS STUŽKA PRI MKS KOKAVA NAD RIMAVICOU/

PAVEL PILIARIK A SPOL – JAZZ

VSTUP VOĽNÝ !

UPOZORNENIE !
NA PODUJATIE SA VZŤAHUJÚ HYGIENICKÉ OPATRENIA
ÚRADU VEREJNÉHO ZDRAVOTNÍCTVA SR
PLATNÉ V DEŇ KONANIA AKCIE A VYLEPENÉ PRI VSTUPE.
Z PODUJATIA BUDE VYHOTOVENÁ FOTODOKUMENTÁCIA
RESP. VIDEOZÁZNAM
PRE POTREBY A PROPAGÁCIU AKTIVÍT ORGANIZÁTORA.

OBEC KOKAVA NAD RIMAVICOU

Prípravovaný plagát na podujatie, ktoré sa neuskutočnilo...

Rodina

Otec, PhMr. **Július Jakub Blech** (7. 2. 1892 Gorlice, Poľsko – 18. 7. 1975 Bratislava) sa aj s manželkou **Alžbetou**, rod. **Löwy** (29. 8. 1902 Prešov – 17. 2. 1986 Bratislava) prisťahoval do Kokavy nad Rimavicou v roku 1924. Tu si v roku 1929 od rodiny lekárnik Jána Hellu kúpil zabehnutú lekárňu *U anjela strážcu*. V rokoch 1942 – 1945 arizoval túto lekárňu PhMr. Ján Antal z Klenovca, u ktorého Jakub Blech pracoval ako pomocník. V roku 1945 sa lekárňu vrátila do Blechovho vlastníctva a potom ju viedol až do roku 1954.

Po znárodnení lekárne musel ďalších šesť rokov (1954 – 1960) núteno pracovať ako lekárnik vo Zvolenskej Slatine. V roku 1960 sa Jakub Blech vrátil do Kokavy a pracoval tu ešte dva roky. Z Kokavy nad Rimavicou sa definitívne odsťahoval až v roku 1962, keď odišiel do dôchodku.

Jakub Blech s manželkou Alžbetou, rod. Löwy

Jeho matka bola tetou speváka **Petra Lipu**, ktorého pôvodné priezvisko bolo tiež Löwy a Blechovcov ako dieťa v Kokave aj navštívil. Neváhali sme a oslovili populárnu osobnosť. Odpísal nám, že to bol jediný žijúci bratranec z otcovej strany.

Lekáreň U anjela strážcu v Kokave nad Rimavicou

Manželka Richarda, **Olympia**, rod. Froncová (19. 6. 1932 Svätý Jur –15. 4. 2014 Bratislava), pôsobila ako jazyková redaktorka, syn **Igor Blech** (5. 5. 1959 Bratislava –11. 5. 2020 Bratislava) bol inžinierom vodných stavieb, pracovníkom Povodia Dunaja, dcéra **Alexandra** (23. 2. 1967 Bratislava), vyd. **Dziubanová** je jazyková korektorka.

Život, štúdium, práca a tvorba

Narodil sa 16. 12. 1930 v Kokave nad Rimavicou. V jednom rozhovore pre časopis Film.sk uviedol: „Prvý raz som film videl v rodnej Kokave nad Rimavicou na jarmoku a v miestnej krčme. Eskamotér najprv ukázal človeka s dvomi hlavami a teliatko s piatimi nohami, potom premietol nemé filmy – zábery z Tahiti a Chaplinovu burlesku. Čiže film bol rovnakou atrakciou a zvláštnosťou ako dvojhlavé bytosti. Po niekoľkých podobných projekciách som si začal uvedomovať, že film je akýsi svojrázny svet. Počas SNP so sebou Rusi priniesli štyri filmy, medzi nimi aj Ermlerov titul *Ona bráni vlasť*. V jeho záverečnej scéne partizánka zaľahne ku guľometu a zničí celú nemeckú jednotku, čo v sále vyvolalo nadšenie a dlhý potlesk ako na nejakom mítingu. Vtedy som zistil, že film je autonómnym svetom fantázie a predstáv. Tento svet ma začal zaujímať“.

Základnú školu a meštianku ukončil v rokoch 1937 – 1945 v rodnej obci. Potom študoval na gymnáziu Boženy Slančíkovej-Timravy v Lučenci, ktoré v roku 1950 ukončil maturitou. Sám spomínal: „Počas gymnaziálnych štúdií v Lučenci som už videl kopy zvukových filmov, ruských, amerických, francúzskych a českých“.

Patril k prvým absolventom žurnalistiky na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1956). „V sobotu 30. júna bola v aule Univerzity Komenského v Bratislave slávnostná promócia absolventov Filozofickej fakulty. Po prvý raz boli medzi nimi štyria absolventi Katedry novinárstva. Po slovách prorektora UK v Bratislave dr. Teofila Niederlanda odovzdali diplomy promovány filológ - odbor novinárstva ako prvým novinárom na Slovensku, redaktorom orgánu SÚV ČSM Smeny Jurajovi Verešovi, Richardovi Blechovi, Jaroslavovi (Slávovi) Kalnému a redaktorovi časopisu Dukla Jánovi Kmeťovi“, uvádza archívna správa TASR. Katedra vznikla v roku 1952 na pôde FiF UK pôvodne ako Katedra novinárstva a knihovníctva a už v roku 1956 mala prvých absolventov – Richarda Blecha, Slávu Kalného, Štefana Kmeťa a Juraja Vereša. V roku 1960 sa konštituovala ako samostatná Katedra novinárstva a od roku 1992 pôsobí pod názvom Katedra žurnalistiky FiF UK.

V máji 1948, vznikol nový týždenník **Smena**. V roku 1953 sa stal denníkom a zaujímavých ľudí mala Smena aj v kultúrnej rubrike – Richard Blech, Michaela Jurovská, Jaroslava Blažková či Vladimír Štefko. To bola silná generácia s výraznými talentmi. Štúdium dejín a teórie filmu neskôr absolvoval na Filozofickej fakulte (dnešnej) Masarykovej univerzity v Brne (1972). V roku 1973 získal doktorát filozofických vied (PhDr.) v odbore dejiny a teória filmu, na Univerzite Jána Evangelistu Purkyně v Brne.

PAMÄTNICA

LUČENSKÉHO GYMNÁZIA

1870 – 1970

Novohradská ul. Lučenec
Prís. č. 234738
Cena Sk 35.-
MDT 373.54/139.648

Pamätnica lučenského g
234738 NL 35.00
S

LUČENEC 1970

- 6 AUG. 2007

13. Klincko Milan, Horné Bzince
14. Kozár Viliam, Nenince
15. Krády Gabriel, Lučenec
16. Lacová Elena, Točnica
17. Lelek Ivan, Lučenec
18. Lupták Ján, Detva
19. Mihalik Vojtech, Filakovo
20. Pivka Jozef, Podkriváň

B trieda
Triedny profesor: *Michal Petian*

1. Bariak Ján, Lipovany
2. Borešová Anna, Hallč
3. Bradovka Dudovít, Ratková
4. Cama J František, Štiavnické Bane
5. Cama Ján, Štiavnické Bane
6. Ceman Jura, Lupoč
7. Čipková Olga, Lipovec
8. Dudášová Mária, Stará Hallč
9. Palet Štefan, Balašské Darmoty
10. * Feketsová Ida, Nitra
11. Filo Július, Rimavská Sobota
12. Golian Jozef, Detva
13. * Hlásnik Ivan Svätopluk, Podkriváň
14. Hraško Zoltán, Kalinovo
15. Hulinová Zuzana, Zolná
16. Huraj Ján, Stará Hallč
17. Indro Miloslav, Málinec
18. Kládik Zdenko, Modrý Kameň
19. Korčeková Božena, Bušince
20. Kruťková Olga, Holiša
21. Lacko Jaromir, Trebeľovce

1949/50

A trieda
Triedny profesor: *Július Alberty*

1. Bedľeková Helena, Lučenec
2. Béř Zoltán, Malý Krúš
3. Borovský Ján, Dolné Strháne
4. Breznický Ondrej, Tomášovce
5. Čendek Štefan, Veselá
6. Gábor Július, Breznicka
7. Gátrik Michal, Gregorova Vieska
8. * Gátrik Pavel, Gregorova Vieska
9. * Galád Ján Tomášovce
10. Galád-Vrtovce Ján, Točnica
11. Gubáni Jozef, Katarínska Huta
12. Hanes Jozef, Detva
13. Heister Otto, Nenince
14. Hoptelová Júlia, Lučenec
15. Homolka Ján, Voznica
16. Horváth Emil, Málinec
17. Hudec Pavel, Slovenské Kľačany
18. Ješko Gejza, Bošanská Neparožda
19. Jurin Ondrej, Jelšava

172

21. Regál Tibor, Lučenec
22. Rozkoš Jura, Nenince
23. Sopčík Elena, Tomášovce
24. Schwarc František, Radzovce
25. Uhorskaj Ondrej, Tomášovce
26. Urban Ján, Tomášovce
27. * Valach Ján, Tušár
28. * Zinka Július, Zvolenská Slatina

22. Lajtoš Jozef, Buzica
23. * Lassovská Zuzana, Banská Bystrica
24. Matáš Vladimír, Selce
25. Mästrik Stanislav, Donovaly
26. * Molltörsová Jolana, Selce
27. * Nováková Mária, Sása
28. * Ondrejovič Dušan, Turíčky
29. Orság Ondrej, Lovinobaňa
30. Petrová Viera, Tisovec
31. * Podhradská Elena, Lipovany
32. * Radolec Jozef, Lučenec
33. Rybár Milan, Mladzovo
34. * Sarka Miroslav, Lehôtka pod Brehy
35. Stanová Viera, České Brezovo
36. Švarc Rudolf, Hallč
37. * Urbančok Milan, Turíčky
38. Urdová Kvetoslava, Málinec
39. Vašek Tibor, Lučenec
40. * Zvara Július, Sid

20. Kačáni Ladislav, Lučenec
21. Kokavec Ladislav, Kalinovo
22. * Kolkovič Jozef, Jablonka
23. Krnáč Štefan, Radzovce
24. Losonczi Judita, Lučenec
25. * Noge Július, Vidiná
26. Plachý Tibor, Nedelište
27. Popovskí Mirko Cvetanov, Sirig, Jugoslávia
28. Purdek Štefan, Detva
29. Rusaák Vladimír, Modrý Kameň
30. Rysulová Viera, Prbylina
31. * Schneková Božena, Látky
32. Súdik Elemir, Kalinovo
33. Supín Július, Ružiná
34. * Úradníková Alžbeta, Kostolný Sek
35. Žingor Ondrej, Tomášovce

B trieda
Triedny profesor: *Dr. Zoltán Molnár*

1. * Betina Vladimír, Ozdín
2. Blech Richard, Kokava nad Rimavicou
3. Bobál Ján, Gemerské Sušany
4. Čipka Vladimír, Lučenec
5. Damnová Valéria, Lučenec
6. Dudášová Anna, Vádkovo
7. * Filová Mária, Lovinobaňa
8. Fizef Atanáz, Hallč
9. Gallo Gustáv, Veľký Krúš
10. Gallo Vojtech, Veľký Krúš
11. Gereg Pavel, Kalinovo
12. Haás Tibor, Lovinobaňa
13. Hlimerová Radica, Lučenec
14. Hraško Jura, Točnica
15. Chudíková Mária, Hallč
16. * Kačániová Olga, Mladzovo
17. Koporec Ján, Lupoč

1950/51

A trieda
Triedny profesor: *Karol Kattoš*

1. Altmann Ladislav, Poltár
2. Balogh Barnabáš, Holiša
3. Bara Július, Vidiná
4. Beck Zoltán, Lučenec
5. Bilčíková Melánia, Detva
6. Dobrocský Pavel, Mýtna
7. * Drugdová Emília, Hriňová
8. Durica Ján, Praha pri Lučenci
9. Hanesová Jolana, Detva
10. Hviš Rudolf, Dolné Strehová
11. * Illášová Eva, Lučenec
12. Jablonský Ivan, Zvolenská Slatina
13. Kalamárová Emília, Vidiná
14. Kanaba Ladislav, Uhorské
15. Kočaľka Ján, Kalinovo
16. Kolény Daniel, Dobroč
17. Konečková Zlata, Kriváň
18. Korim Ján, Kalinovo
19. * Lajtošová Katarína, Buzica
20. Lámerová Elena, Podrečany
21. Lemanincová Olga, Lučenec

B trieda
Triedny profesor: *Samuel Lakatoš*

1. * Baláž Jaroslav, Dolná Strehová
2. Breznický Ján, Tomášovce
3. Bukový Viliam, Lučenec
4. * Danáci Tibor, Balašské Darmoty
5. Dlouhá Ružena, Lučenec
6. Durišková Magdaléna, Kalinovo

18. Križová Mária, Uderiná
19. Kurča Otkar, Rajec
20. Madar Július, Veľká Ves
21. Mikuláš Ondrej, Lupoč
22. Nosková Olga, Detva
23. * Ondruš Slavo, Lučenec
24. Paček Anton, Lučenec
25. Petrus Jura, Lupoč
26. Pivarčíková Mária, Tomášovce
27. Sudárová Mária, Tomášovce
28. Takáčová Elena, Tomášovce
29. Vnuč Lubomir, Lučenec
30. * Weiss Pavel, Lučenec
31. Stano Július, České Brezovo — externista
32. Trepák Ladislav, Podkriváň — externista

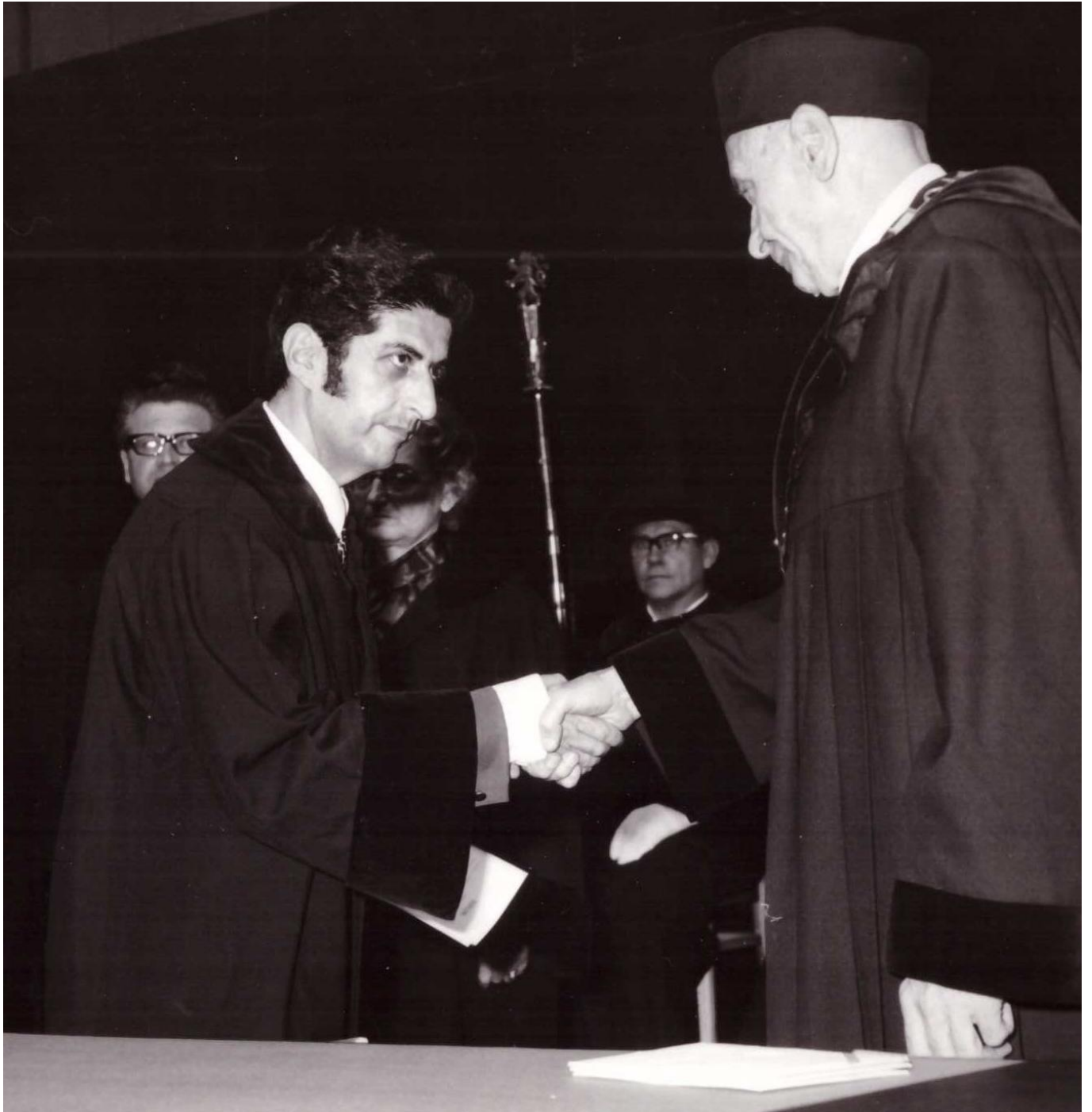
22. Lenhard Ján, Brusník
23. Majoroš Zvonislav, Mašková
24. Martinský Július, Divín
25. Melicherčík Pavel, Vidiná
26. Miklanová Eva, Lučenec
27. Obernauer Miloslav, Banská Bystrica
28. * Prekóp Zoltán, Mýtna
29. Samuelčíková Vlasta, Medzibrod
30. Sekeráš Pavel, Budiná
31. Selecký Stanislav, Stará Hallč
32. Séléš Július, Divín
33. Stano Ján, Kalinovo
34. Svoreňová Etela, Filakovo
35. * Štubňa Aladár, Banská Bystrica
36. * Vargic Tibor, Podrečany
37. Vesteg Ondrej, Polično
38. Vyhob Ján, Viglaš
39. Žigo Alexander, Stará Hallč
40. Žilka Stefan, Divín
41. Babjaková Olga, Lučenec — externistka

7. Ferko Pavel, Vieska
8. Hrnčiarič Emil, Filakovo
9. Hruboš Milan, Lučenec
10. Hudec Pavel, Horné Prbeľce
11. Jačud Pavel, Veľký Krúš
12. Kalandár Milan, Lučenec
13. Kaličák Zoltán, Rimavská Sobota

173

V sobotu 30. júna bola v aule Univerzity Komenského v Bratislave slávnostná promócia absolventov Filozofickej fakulty. Po prvý raz boli medzi nimi štyria absolventi Katedry novinárstva. Po slovách prorektora UK v Bratislave dr. Teofila Niederlanda odovzdali diplomy promovány filológ - odbor novinárstva ako prvým novinárom na Slovensku, redaktorom orgánu SÚV ČSM Smeny Jurajovi Verešovi, Richardovi Blechovi, Jaroslavovi (Slávovi) Kalnému a redaktorovi časopisu Dukla Jánovi Kmet'ovi

Po ukončení štúdia v r. 1956 pôsobil do roku 1972 ako redaktor v denníku Smena, v rokoch 1972 – 1990 ako encyklopedista v Encyklopedickom ústave SAV, redaktor v denníku Národná obroda (1994 – 1995) a paralelne (1993 – 1998) ako zakladajúci šéfredaktor časopisu **Filmová revue**. V rokoch 1997 – 2007 pôsobil ako interný vysokoškolský pedagóg dejín svetovej kinematografie na Katedre filmovej vedy Filmovej a televíznej fakulty Vysokej školy múzických umení v Bratislave.

Publikoval v periodikách *Film a divadlo*, *Film a doba*, *Pravda*, *Práca*, *Rudé právo*.

Raz povedal: „Mám dnes v kufroch okolo štyridsaťtisíc fotiek najvýznamnejších umelcov dvadsiateho storočia. Každého som si fotil v istých situáciách, v istých pozíciách, keď som sa s ním rozprával. Niektorí ešte žijú, niektorí už pomreli. Ale nielen európski, nielen Fellini, Antonioni, Carlo Lizzani, z Francúzov som fotil Gérarda Phillipa, ale aj Indov mám mimoriadne zaujímavých, napríklad Raj Kapoor. Wajdu mám... Môj prvý zahraničný rozhovor bol s asistentom réžie Andrzejom Wajdom tu v Bratislave“.

Autor L. Roller, na snímke Irena Kačírková

Na snímke Jana Brejchová, Miloš Forman, Ladislav Helge, rok 1959, po prilete do Bratislavy

Významne prispel k filmovej publicistike a popularizácii filmového umenia, zameriaval sa na zahraničné kinematografie, prinášal najmä informácie zo zahraničných festivalov – reportáže, recenzie, rozhovory; pôsobil ako člen medzinárodných porôt, porôt filmových kritikov FIPRESCI na festivaloch (Karlove Vary, Benátky, Moskva, Bergamo). Richard Blech so svojou kultúrnou publicistikou, kritikami z oblasti dramatických umení, predovšetkým filmu, ako aj vynikajúcimi rozhovormi najmä s filmármi, domácimi i zahraničnými, patril medzi novinárske osobnosti celej vtedajšej slovenskej žurnalistiky. Popri svojej novinárskej aktivite napísal knihu profilov filmových a divadelných tvorcov *S maskou a bez masky* (1962) a bol hlavným redaktorom kníh *Panoráma svetovej kinematografie* (1964 a 1965) a *Svet filmových režisérov* (1968).

Na snímke Virna Lisi v Karlových Varoch

Na snímke Ladislav Helge, Jana Brejchová, Vojtěch Jasný, rok 1959, Ceny Smeny

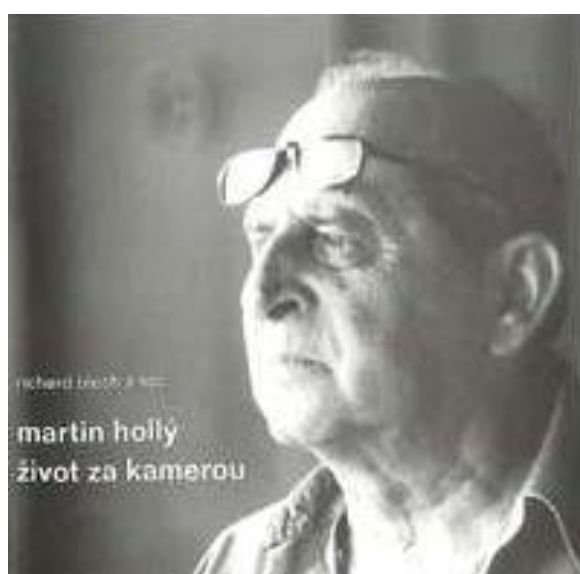
Autor V. Přibíl – ČTK, na snímke Ladislav Chudík, Miloš Forman, Jana Brejchová

V 70. rokoch sa začala tuhá normalizácia a tak, ako museli *Smenu* opustiť všetci menovaní reportéri, odchádza z redakcie aj Blech. Od roku 1972 bol pracovníkom Encyklopedického ústavu Slovenskej akadémie vied (SAV) a viedol autorský kolektív prvej slovenskej filmovej encyklopédie *Malá encyklopédia filmu – zahraničná tvorba* (1974).

Pracoval na šesťzväzkovej *Encyklopédii Slovenska* (1985 – 1987) a bol aj autorom filmových hesiel v encyklopedickom časopise *Pyramída* (1971 – 1987). Významným činom bolo vydanie vyše tisícstranovej *Encyklopédie filmu* (1993), ktorú Richard Blech zostavoval a bol autorom časti hesiel. Rozhľad v odbore, vedomosti a skúsenosti využil v maximálnej miere ako zodpovedný redaktor *Encyklopédie dramatických umení Slovenska* (1989).

Po roku 1989, už v novej situácii, bol spoluautorom prvej encyklopédie osobností *Kto je kto na Slovensku* (1991), komplexnej monografie *Martin Hollý - život za kamerou* (2001) aj autorom knihy *Kameraman Stanislav Szomolányi* (2005).

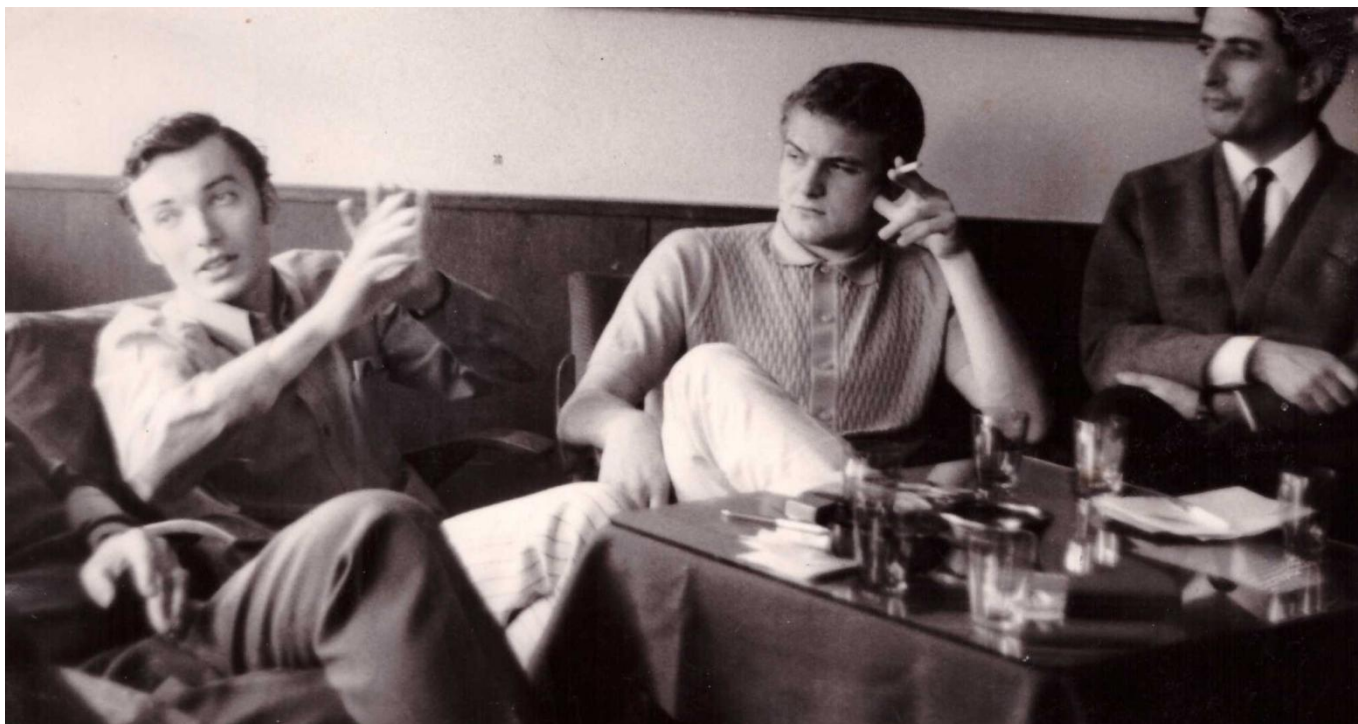

O filme *Slnko v sieti* Richard Blech povedal: „*Tento film je vzburou proti starým konvenciám, je nepokojným, hľadačským – ale aj nachádzajúcim dielom, ktorého význam zďaleka prekračuje rámec našej kinematografie*“.

Do roku 2005 prednášal dejiny filmu na Filmovej a televíznej fakulte Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Jeho takmer celoživotným záujmom je život a dielo hviezdy nemého filmu Barbory Apollonie Chalupiec, známej ako **Pola Negri**. Jej otec bol Slováč z Nesluše. Blech o herečke napísal scenár televízneho filmu *Pola Negri – legenda a skutočnosť* (1972) a dizertačnú prácu (PhDr. na Masarykovej univerzite v Brne, 1972).

„*Pri absolutóriu filmovej vedy na Masarykovej univerzite v Brne som o Pole Negri písal dizertačnú prácu,*“ povedal Blech pre mesačník *Film.sk* v rozhovore pred pár rokmi. „*Chcel by som túto tému doviest' do konca. Mám množstvo neznámych faktov, celý jej osud je veľmi zaujímavý. Vyšla z chudobných slovensko-poľských pomerov, ale podarilo sa jej dostať na svetové výslnie. Pohybovala sa v kruhu Charlieho Chaplina, Alberta Einsteina, Rudolpha Valentina ako prvá Európanka, ktorú Amerika akceptovala. Mal som ešte možnosť vyspovedať veľkú časť jej rodiny na Slovensku a v Poľsku. Už žijú iba ich potomkovia, ktorí o svojej slávnej Pole vedia dosť málo.*“

Zomrel po dlhej a ťažkej chorobe 3. 11. 2017 v Bratislave vo veku 86 rokov. Posledná rozlúčka s Richardom Blechom sa konala vo štvrtok 9. decembra 2017 podľa jeho prania len v úzkom kruhu rodiny. Filmový historik a pedagóg **Vladimír Mlčoušek** v súvislosti s jeho úmrtím povedal: „*Bol to môj vzácny a čestný kolega a dobrý kamarát, navyše mimoriadne erudovaný filmový odborník, publicista a pamätník. Kontext vývoja európskej, ale aj domácej kinematografie poznal ako málokto. Jeho zásluhou vyšli u nás i prvé filmologické štúdiá o svetových režiséroch 60. rokov a najmä dva objemné encyklopedické zväzky o filme. Mal k dispozícii obrovský fotoarchív, z veľkej časti vlastnoručne vytvorený, ktorým obohacoval svoje rozprávanie pri výučbe dejín filmu na FTF VŠMU. Vážil som si jeho obrovské znalosti, osobné skúsenosti i obdivuhodnú schopnosť vidieť veci v nevyhnutnom kontexte a vedieť potom o nich podať pútavé svedectvo. Bol pre mňa v mnohom nedosiahnuteľným vzorom.*“

Na snímke Karel Gott, Ladislav Štajdl

Autor Juraj Lehocký, na snímke Gerard Philipe

Na snímke Sergej Bondarčuk

Zo spomienok:

Alexandra Dziubanová, dcéra:

Keď som sa narodila, môj otec mal už roky „filmového novinárčenia“ skoro za sebou, na toto obdobie jeho života sa skôr pamätal môj starší brat. Film a umenie ale naplňali aj ďalšie roky jeho životnej cesty, keď pracoval ako encyklopedista. A to sa už týkalo nielen brata, ale aj mňa, keď nám spolu s mamou odovzdávali svoju lásku k umeniu, ku kultúre, ku kráse. Obklopovali nás knihy, obrazy, ktoré naplňali celý náš byt. Otec bol vždy pracovitý a činorodý. Dodnes si ho pamätám, ako píše na starom písacom stroji, zahĺbený do svojich myšlienok, odovzdávajúci ďalej svoj pohľad na kultúrne dianie. Na dôchodku sa vrátil k práci novinára a začal aj novú životnú etapu pedagóga na VŠMU. Popritom sa s láskou venoval vnúčatám, cibril v nich vnímavosť pre krásu a hodnoty umenia.

S pribúdajúcim vekom a zhoršujúcim sa zdravotným stavom prišli obmedzenia a prekážky jeho činorodosti. Stav sa ešte zhoršil po maminej smrti, s ktorou sa už nedokázal celkom vyrovnáť. Napriek bolestiam a smútku sa nevzdával, snažil sa ďalej pracovať. Navždy mi ostane v spomienkach s upretým zamysleným pohľadom, diktujúci mi svoje posledné články.

Vladimír Mlčoušek: Osobná spomienka na priateľa Richarda Blecha

S Richardom Blechom som sa osobne stretol prostredníctvom môjho kolegu a priateľa na VŠMU v Bratislave, dr. Petra Mihálíka. Bolo to niekedy na začiatku 80. rokov, možno aj o pár rôčkov skôr, a spomínam si, že hneď prvá návšteva u neho v Encyklopedickom ústave bola veľmi príjemná, priateľská – a najmä pracovná. Richard totiž zamýšľal nové vydanie Encyklopédie filmu, ktoré by však okrem svetových tvorcov obsahovalo aj heslá z domácej kinematografie, čo mu pri Malej encyklopédii filmu zo 70. rokov nebolo umožnené. Respektíve, cenzúrne zásahy do jednotlivých profilov by boli natoľko radikálne, že by nevyhnutne skreslili ich celkový obraz (viď obdobné publikácie Českého filmového ústavu z tej doby). Preto sa vtedy rozhodol iba pre oblasť zahraničnej tvorby. Teraz mal ale oveľa väčšie a smelšie ambície. Do novej Encyklopédie chcel zahrnúť tiež kinematografiu českú a slovenskú – a to v jej maximálnej úplnosti, teda aj s uvedením všetkých proskribovaných tvorcov či tabuizovaných filmov. To nám s Petrom veľmi imponovalo. Hoci sme to z profesijného hľadiska považovali za jediné správne riešenie, v čase spolitizovaných normalizačných zákazov, to bolo značne odvážne a asi aj ťažko uskutočniteľné stanovisko.

No Richard pevne veril, že sa mu to v procese prípravy Encyklopédie podarí všetko postupne presadiť. Znelo to fantasticky – a značne „konšpiratívne.“ Za obrovský prejav dôvery som považoval, že hneď pri našom prvom stretnutí, ma Richard poveril spracovaním komplexného heslára pre oblasť českého filmu, neskôr pribudli ešte aj iné národné kinematografie a vyústilo to dokonca až do vypracovania niekoľkých konkrétnych hesiel. Spomínam si, že jedným z prvých mojich textov bol faktami predimenzovaný a rozsahom nadmerne veľký portrét Miroslava Horníčka, ktorý napodiv zostal v knihe takmer bez škrtov a ďalších redakčných úprav. Žiaľ, potom ma pedagogické povinnosti na škole a rodičovské doma natoľko zamestnali, že som musel na ďalšiu spoluprácu na Encyklopédii rezignovať, čo som voči Richardovi (vtedy sme si samozrejme ešte vykali) dlho pociťoval ako svoje osobné zlyhanie, lebo moju absenciu musel narýchlo vykryť novými autormi. Ale musím s obdivom a úctou k nemu konštatovať, že mi to nikdy nepripomínal, ani nevyčítal. Aj to svedčí o jeho ušľachtilom charaktere...

Potom sme sa niekoľko rokov míňali. Znovu sme sa stretli až na sklonku 90. rokov, kedy sa stal pedagógom – a teda aj mojím kolegom – na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU. Ako kmeňový člen Katedry filmovej vedy prevzal zodpovednosť za výučbu dejín tzv. západných kinematografií, ja som dostal na starosť oblasť českého a východoeurópskeho filmu. A pretože sme sa navzájom delili o hracie termíny v školskej projekcii, stretávali sme sa prakticky denne. Spravidla v premietacej kabíne, kde nám pán premietáč (Sedmák) z priateľstva spravil pohodlné sedenie (niekedy bola aj spoločná kávička), a tam sme okrem iného pripravovali plán projekcií na jednotlivé dni. Ten sme potom zverejnili na výveske, aby po vzore pražskej FAMU mohli na naše filmy vo voľnom čase chodiť tiež študenti z iných katedier. A Richard tu pôsobil ako v Prahe legendárny prof. A. M. Brousil, ktorý za filmami zjazdil pol sveta. Aj on korenil svoje prednášky vlastnými zážitkami získanými pri osobných kontaktoch so známymi osobnosťami svetovej kinematografie, s ktorými sa stretol na svojich cestách po zahraničných filmových festivaloch. Ved' s mnohými z nich robil novinové rozhovory, mnohé z nich aj pre noviny fotografoval. Jeho súkromný fotografický archív musel byť za tie roky obrovský – sám som bol svedkom, ako do školy na vyučovanie nosil hŕbu fotografií velikánov svetovej kinematografie, nechával ich medzi študentmi kolovať a popritom im o nich hovoril veci, ktoré sa nemali kde inde dozvedieť. Pre túto originalitu a jedinečnú autenticnosť informácií boli jeho úvody k filmom hojne navštevované a vyhľadávané. A nutno povedať, že Richard bol aj výborný rozprávač. Mal dar príťažlivého a kultivovaného prejavu, takže dokázal študentov zaujať a častými historkami z filmárskeho „zákulisia“ aj skvele pobaviť.

V tom bol Richard výnimočný a nezastupiteľný. Keď sme neskôr ako fakulta museli priestor na Ventúrskej opustiť a presťahovať sa do novej budovy na Svoradovej ulici, kde síce bolo k dispozícii 35 mm kino, ale s celkom redukovaným hracím profilom (zrejme z finančných dôvodov), výučba sa utiahla do malých učební k televíznym obrazovkám a uzatvorila sa iba pre konkrétne ročníky. Spomínam si, že ma nemožnosť denne premietat' na „veľké plátno“ dosť dlho trápila, no Richard sa novej situácii celkom rýchlo prispôbil, ba možno mu aj viac vyhovovala.

Začal na hodiny chodiť s ešte väčšími súbormi fotografií a s ešte plnšími taškami videokaziet, na ktorých mal starostlivo nastavené ukážky z filmov, ktorými dopĺňal svoj výklad. Pretože sme opäť mali vyučovanie „po sebe,” alebo dokonca paralelne „vedľa seba“ v susednej miestnosti, mali sme príležitosť na krátke stretnutia. A boli to vždy veľmi príjemné chvíle, najmä vtedy, keď sa chcel Richard pochváliť fotografiami, ktoré so sebou priniesol, a ktoré sa mu podarilo „vydolovať“ z jeho bohatého archívu.

A ešte v jednej veci sme sa vzáčne zhodovali a báječne dopĺňali. Obaja sme boli vášnivými milovníkmi videa, neskôr DVD. Asi preto, že „za našich čias” bolo čosi také celkom nepredstaviteľné. Keď ste potrebovali vidieť film druhýkrát, museli ste naň ísť znovu do kina a odpozerat' ho od začiatku do konca. A teraz ho máte doma na kazete a môžete si s ním robiť, čo len chcete. Jednoducho technický zázrak. A tak sme začali vo veľkom nahrávať. Po novembri 89 televízie značne rozšírili svoje programové ponuky, uvoľnili sa trezorové tituly, objavili sa zaujímavé programové cykly, takže za pár rokov sme na škole vybudovali pomerne bohatú videotéku. Aj sme z nej všetci – pedagógovia, ale aj študenti – veľmi často a výdatne čerpali...

S Richardom bolo jednoducho fajn. Zostali sme v kontakte i potom, čo svoje pôsobenie na fakulte ukončil. A hoci mal nemalé zdravotné problémy, ktoré mu dosť podstatne obmedzovali pohyb mimo domov, neľakal si. Stále sa živo zaujímal o pomery na škole, viem že za ním študenti neraz dochádzali na konzultácie, ako člen Filmovej akadémie aktívne sledoval situáciu v slovenskom filme, písal spomienkové medailónky do časopisu Film.sk, a najmä pripravoval doplnené knižné vydanie svojej dizertačnej práce o americkej herečke slovenského pôvodu Pole Negri. Pre mňa boli naše občasné osobné stretnutia vždy sviatkom – a to nielen preto, že som od neho odchádzal obdarovaný množstvom knižiek či videokaziet, ale najmä obohatený jeho farbistým rozprávaním osobných zážitkov, postrehov, a životných skúsenosti. Bol priateľom, na ktorého sa nezabúda...

PhDr. Vladimír Mlčoušek

Filmový historik a pedagóg. V rokoch 1968 – 69 študoval filmovú a televíznu vedu na

FAMU v Prahe a v roku 1976 absolvoval štúdium dejín a teórie filmu a estetiky na

Karlovej univerzite v Prahe. Publikoval v časopise Filmový přehled, prispieval do Klubového bulletinu Čs. federácie filmových klubov, do Rudého práva, v časopise Tvorba pravidelne publikoval filmové kritiky, recenzie a články z oblasti hudby. Jeho diplomovú prácu Vítězslav Nezval a film vydal Československý filmový ústav v Prahe v roku 1979.

Od roku 1980 pôsobil ako pedagóg na VŠMU v Bratislave.

Eduard Grečner: Tichá dlžoba

Mám akúsi tichú dlžobu voči Richardovi Blechovi, ktorú splatím hádam práve týmto príspevkom. Richard totiž na festivale v Karlových Varoch v r.1964 uvádzal moju filmovú režijnú prvotinu: film *Každý týždeň 7 dní* o dobovom horore spoločenskej obavy z možnej jadrovej vojny v súvislosti s napätou, hádam najvážnejšou krízou sveta pre ostrú vojenskú krízu (Kuba 1962) dvoch veľmocí: USA – SSSR. Môj film bol o ťažkom vnútornom napätí umelcov pre nemožnosť konflikt ovplyvniť a možnú atómovú vojnu zastaviť. Bol som mu vďačný pre nezištnú, zapálenú propagáciu filmu. Okrem toho som po prevrate ako predseda Slovenského filmového zväzu podporoval zložitý zrod autoritou SFZ zaštitený a Blechom s nesmiernym rozhľadom redigovaný časopis *FILMOVÁ REVUE* až do jeho zbytočného násilného skončenia čo je škoda, podnes nemáme na takej úrovni robený filmový časopis.

V tých časoch dokončil Richard Blech s kolektívom na naše pomery epochálne svoje životné dielo *Encyklopédia filmu*. Zápas o jeho vydanie vo fonde MK Pro Slovakia proti jedenástim komisiám sme spolu s predsedom Fondu Dr. Traubnerom pre moju komisiu vyhrali a jedinečná kniha vyšla. Pre mňa to bolo pikantné osobné víťazstvo, lebo moje meno z knihy v záverečnej redukcii (taká to bola doba) napokon vyškrtli. No moje priateľstvo to vydržalo, vážnosť k dielu Richarda ostala nenarušená. Patril k skutočným milovníkom filmu, pre ktorého písanie o filme nebolo zamestnaním, ale povolaním.

Eduard Grečner

Filmový scenárista a režisér. Ako režisér debutoval hraným filmom *Každý týždeň sedem dní* (1964), po ktorom nasledovali filmové adaptácie literárnych diel *Nylonový mesiac* (1965) a *Drak sa vracia* (1967). Natáčal mnoho televíznych filmov, medzi iným aj snímku *Čarodejnica* (1971).

Eduard Grečner bol do roku 1991 odsunutý do sekcie dabingu. Mimo ňu natočil len dva televízne filmy *Mŕtve oči* a *Príbelská vzbura Janka Kráľa*, oba z roku 1978. K hranej réžii na Kolibe sa vrátil až po prevrate 1989 filmami *Pozemský nepokoj* (1992) a *Jaškov sen* (1996), za ktorý po úspešnom predaji filmu do USA v r. 1999 získal titul Posol Slovenska 98.

V roku 1990 sa stal prvým predsedom Slovenského filmového zväzu a v rokoch 1994 – 1996 bol predsedom filmovej komisie Štátneho fondu kultúry Pro Slovakia. Ako pedagóg pôsobil na Fakulte masmediálnej komunikácie na Univerzite Cyrila a Metoda v Trnave (1995 – 1999) a na Fakulte dramatických umení v Banskej Bystrici (1999 – 2017). V roku 2018 vyšla o ňom monografia českého filmového vedca Milana Cyroňa, na ktorej s ním spolupracoval a sám aj knihu pokrstil. Ide o prvú ponovembrovú českú monografiu venovanú výlučne tvorbe slovenského filmára.

Z tvorby

(autor a spoluautor publikácií):

S maskou a bez masky(1962)

Kniha slovenského filmového kritika, historika a publicistu Richarda Blecha obsahuje profily a rozhovory s českými a slovenskými hercami a herečkami. Doplnená je fotografiami nielen z archívu autora.

Panoráma svetovej kinematografie (1964)

Film je umením 20. storočia. Vznikol ako technická atrakcia pre zábavu. Vo svojich hlavných vývojových etapách očaroval divákov obrazom, zvukom a v období po druhej svetovej vojne – keď sa stal plnoprávnym umením – očarúva umelecky vyjadreným myšlienkovým potenciálom, analýzou súčasného života, pocitov, myšlienkových prúdov a sociálnych zápasov. Aj keď svetová kinematografia netvorí homogénny vyzretý celok, predsa sa v povojnových rokoch z umeleckého prostriedku, ktorý zobrazoval dej, stáva prostriedok myslenia. Jeho vývojová cesta nie je uzavretá, zdá sa, že ak sa aj vo filme podarí náležite prehliť oblasť citov a myslenia, bude to jeho ďalšia etapa. Predzvesťou toho je obdobie, ktoré zachytáva knižka v jeho mnohotvárnosti v jednotlivých kinematografiách, napríklad taliansky neorealizmus, obrodný proces v sovietskej kinematografii, niektoré aspekty francúzskej „novej vlny“, pokrokové prúdy amerického filmovníctva v New Yorku, „kino – pravdu“ atď.

Filmu ako umeniu s najširším spoločenským dosahom patrí v tlmočení a šírení humanistických myšlienok popredné miesto. Táto skutočnosť bola hlavným vodidlom pri písaní stručného náčrtu jeho súdobej vývojovej etapy.

Malá encyklopédia filmu (1974)

Prináša vo vyše 3000 stručných heslách bohatý informatívny materiál o zahraničnej filmovej tvorbe a o všetkých základných otázkach týkajúcich sa tohto najmladšieho a zároveň najrozšírenejšieho odvetvia umeleckej tvorby – filmu. Obsahuje základné údaje o teórii filmu, stručné charakteristiky zahraničných režisérov, hercov s príkladmi z ich filmov, malé články o jednotlivých národných kinematografiách, o ich najdôležitejších etapách a celkovom historickom vývoji, heslá filmových skladateľov, významných technikov, scenáristov a kameramanov, prehľad svetových festivalov, vyznamenaných filmov, zoznam Oscarov.

Encyklopédia dramatických umení Slovenska (1989 – 1990)

Dvojjazyková špeciálna encyklopédia vlastivedného charakteru; zodpovedný redaktor **Richard Blech**. Vyšla vo vydavateľstve SAV. V ucelenom encyklopedickom spracovaní (vyše 5 000 hesiel, 4 000 čiernobielych a 800 farebných fotografií) predstavuje históriu dramatických umení (divadlo, film, rozhlas a televízia) na Slovensku v ich vývinových etapách a v kontexte celej národnej kultúry.

Encyklopédia filmu (1993)

Encyklopédia filmu je faktografický sprievodca po filmovej histórii. Sumarizuje fakty o tvorcoch, dielach, javoch, udalostiach, technických prostriedkoch a iných zaujímavých reáliách filmovej tvorby zoradených abecedne. Encyklopédia nadväzuje na *Malú encyklopédiu filmu* z roku 1974.

Martin Hollý: Život za kamerou (2001)

Monografiu vydal Slovenský filmový ústav (SFÚ). Knihu tvoria rozhovory s režisérom, historicko-analytické texty slovenských filmových teoretikov, spomienky Hollého spolupracovníkov a priateľov a úryvky zo scenárov k niektorým Hollého filmom.

Autor knihy a filmový historik Richard Blech dnes pripomína dôležitý aspekt filmu. „V prípade *Nočných jazdcov* sa málo zdôrazňuje historický paradox, akým bolo posúvanie hraníc. Po rozdelení Uhorska každý štát získal kus – Československo, Maďarsko, Juhoslávia, Taliansko, Poľsko. Fenoménom národnej psychológie sa však v tých časoch nikto nezaoberal, toto obdobie bolo v dejinách tabuizované a historikmi nezhodnotené. Hollý tému posunu hraníc uchopil nie cieľavedome, ale intuitívne.“ Blech považuje filmy Martina Hollého za stále aktuálne. „Hollého filmy nestrácajú aktuálnosť, pretože príbeh z filmu nevymizne. Každý film, ktorý nerešpektuje alebo potláča príbeh, po čase ustupuje do úzadia.“ Podľa Blecha bol pozitívom aj Hollého spôsob zobrazovania postáv. „Hollý nikdy nebol jednoznačný v kresbe charakterov, ľudí nikdy nebral a priori ako čiernych alebo bielych. *Noční jazdci* predstavujú konflikt dvoch ľudí, ktorí za normálnych okolností mohli byť dobrými kamarátmi, ale história ich postavila proti sebe.“

Kameraman Stanislav Szomolányi (2005)

Publikácia sa pokúša reprezentatívne predstaviť tvorivý prínos jedného z najznámejších kameramanov v dejinách slovenskej kinematografie. Richard Blech v nej programovo stavia do centra svojho filmovo-historického písania vývoj kameramanskej pozície, aj jej opomínanú dôležitosť v rámci akejkoľvek filmovej tvorby. Pri písaní o filme sa na remeslo, prípadne štýl kameramana často zabúda, preto Blechova kniha ponúka na jednej strane najskôr „neexistujúce malé dejiny filmovej kamery“, prehľad jednotlivých kameramanských výkonov a zároveň v druhej časti podrobnejšie opisuje jeden z nich, ktorým Stanislav Szomolányi obohatil vizualitu slovenského filmu. Podstatným dodatkom textu sú aj obrazy ilustrujúce jeho kameramanské umenie. Knihu uzatvárajú spomienky slovenských tvorcov, filmografie a výberová bibliografia.

Zdroj: www.sfu.sk, Online lexikón slovenských filmových tvorcov, www.ftf.vsmu.sk

NAŠA UNIVERZITA časopis Univerzity Komenského v Bratislave,

č. 5, január 2013, www.uniba.sk,

Stará Kokava, Pavel Haluka: Lexikon osobností osudom spojených s obcou

Kokava nad Rimavicou

RICHARD BLECH

VYDALO: OZ NoMaHo (Novohradsko-Malohontskí Horlivci)
ZOSTAVIL: Michal Abelovský
GRAFICKÁ ÚPRAVA: Renata Ádamová
FOTO: Miro Nôta, archív R. Blecha (od dcéry A. Dziubanovej), blog Stará Kokava
TLAČ: NOS Lučenec
ROK: 2022
www.nomaho.wz.sk

PARTNERI:
NOVOHRADSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO
- KULTÚRNA INŠTITÚCIA
BANSKOBYSTRICKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA
SLOVENSKÝ FILMOVÝ ÚSTAV BRATISLAVA
OBEC KOKAVA NAD RIMAVICOU

VYDANÉ
Z FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV
ZÍSKANÝCH Z 2% DANE.

OBEC KOKAVA NAD RIMAVICOU

